

1.10.2024

EOAK/3111/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

TARKASTUS: SISÄ-SUOMEN POLIISILAITOKSEN ÄÄNEKOSKEN POLIISIASEMAN SÄILYTYSTILAT 12.6.2024

Osallistajat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anu Lempiäinen

Osallistajat tarkastuskohteesta

Rikoskomisario Veli-Pekka Välisaari

Ylikonstaapeli Juha Kinnunen

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT

1 TARKASTUKSESTA

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamana kansallisena valvontaelimenä. Pääpainona kansallisen valvontaelimen tehtävässä on ennaltaehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua muun muassa antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden kohtelua ja oloja.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian tarkastajat suorittivat oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräyksestä tarkastuksen Sisä-Suomen poliisilaitoksen Äänekosken poliisiaseman säilytystiloihin. Tarkastus oli tarkoitus suorittaa ennalta ilmoittamatta. Kuitenkin edellisenä päivänä Jyväskylän säilytystilan tarkastuksella ilmeni, että Äänekosken vartijoiden ennakoimattomien poistumien vuoksi säilytystila oli poikkeuksellisesti päätetty pitää suljettuna tarkastusaikana viikolla 24. Yrityksistä huolimatta ketään vartijaa ei ollut saatavilla paikalle tarkastukseen kertomaan säilytystilan käytännöistä. Poliisiaseman esimies rikoskomisario Välisaari oli toiminut tehtävässään vasta huhtikuusta 2024 lähtien; tätä ennen hän oli ollut Jämsässä. Ylikonstaapeli Kinnunen puolestaan hoitaa lupavalvontatehtäviä, joten hänkään ei juuri tuntenut poliisivankilan toimintaa. Näin ollen tarkastus rajoittui pitkälti tilojen läpikäyntiin. Välisaari ja Kinnunen esittelivät lyhyesti myös vuonna 2021 valmistuneen poliisiaseman muita tiloja.

Oikeusasiamies ei ole aiemmin tarkastanut tätä säilytystilaa. Kinnunen muisteli, että poliisilaitoksen oikeusyksikkö on käynyt tarkastamassa säilytystilan. Poliisihallituksen hyväksymispäätöksestä ei ollut tarkastushetkellä tietoa. Jälkikäteen ilmoitettiin, että Poliisihallituksen hyväksymispäätös on tehty 8.4.2021 (POL-2021-8553).

2 TARKASTUSKOHTEESTA

Säilytystilassa on poliisilakiperusteisesti kiinniotetuille kuusi selliä. Poliisivankilan puolella on neljä selliä rikosperusteisesti vapautensa menettäneille. Lisäksi on yksi sumpputila. Säilytystilassa on myös suihkuhuone, ulkoilutila ja tapaamishuone. Invaselliä ei ollut.

Poliisivankilan ulko-ovi

Säilytystilan esimiehenä toimii komisario Satu Tepponen, jonka virkapaikka on Tampereella. Lähiesimiehenä toimii ylivartija, jonka lisäksi on - - - vartijaa. Normaalisti säilytystila on auki 24/7, vaikkakin se tarkastushetkellä oli edellä todetusti kiinni. Säilytystilassa käy tarvittaessa Jyväskylän ja Jämsän vartijoita tekemässä vuoroja. - - -

3 TARKASTUSHAVAINNOT JA OIKEUSASIAMIEHEN KANNANOTOT

Kun ketään vartijaa ei ollut saatavilla paikalle tarkastukseen, ei ollut saatavilla juurikaan tietoa säilytystilan tosiasiallisista käytännöistä.

- - -

Säilytyshuoneet ja yleiset tilat olivat tarkastushetkellä siistit. Huomiota herätti säilytyshuoneiden mataluus. Oli mahdollista, että vapautensa menettänyt yltää hyppäämällä katon valaisinkupuihin. Kinnusen tiedossa ei kuitenkaan ollut, että niitä olisi rikottu. Poliisilaitoksen jälkikäteen toimittaman tiedon mukaan valaisimien rakenteellinen sijainti on huomioitu toteutusvaiheessa, mutta sitä ei ole voitu muuttaa. Valaisimet on suunniteltu ilkeivallan kestäviksi ja rakenne on suunniteltu siten, ettei itsensä vahingoittaminen oli mahdollista. Yhtään valaisinta ei ole tähän mennessä vahingoitettu, eikä kukaan ole vahingoittanut itseään näillä.

Asianmukaisesti varustelluissa selleissä oli Poliisihallituksen ohje poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Kinnunen totesi, että tutkijat eivät pääse selleihin ilman, että vartija on paikalla. Päihtyneitten selleissä oli hälytysnappi myös lattiatasossa.

Päihtyneitten selli

Sumpputilassa oli hälytyslaite ja kameravalvonta. Kameravalvotuissa selleissä valvontakameran näkymä WC- istuimiin oli teknisesti sumennettu. Kuitenkin sumennuksen ala oli niin pieni, ettei se riittävästi suojannut vapautensa menettäneen yksityisyyttä.

Oikeusasiamies toteaa, että laillisuusvalvontakäytännössä on edellytetty, että kameravalvottujen säilytystilojen kameranäkymä tulee rajoittaa niin, että vapautensa menettäneiden yksityisyydensuoja WC:tä käytettäessä turvataan. Tämä on mahdollista toteuttaa säilytysturvallisuuden vaarantumatta. Myös Poliisihallitus on ohjauskirjeessään POL-217-41566 edellyttänyt WC-asioinnin yksityisyyden turvaamista.

Tapaamishuoneessa oli kameravalvonta. Kinnusen mukaan kameran voi valvomosta laittaa pois päältä. **Oikeusasiamies toteaa**, että laillisuusvalvontakäytännössä on katsottu, että tapaaminen voidaan valvonnan edellytysten puuttuessaakin järjestää tilassa, jossa on kamera, jos asiamies ja vapautensa menettänyt voivat varmistautua, ettei kamera ole päällä. Tämän tulee olla selvästi havaittavissa ja tästä tulee myös ilmoittaa. Kamera voidaan esimerkiksi peittää.

Tapaamistila

Ulkoilutila on pienehkö ja huomattavan kapea. Poliisilaitoksen mukaan se on poliisitalokonseptin mukaisesti toteutettu.

Ulkoilutila

Säilytystilassa oli käytettävissä pyörätuoli, defibrillaattori, verensokerimittari, varavaatteita ja pieni kirjasto. Jos tarvitaan terveydenhoitoa, tilataan ambulanssi; pelastusasema on aivan poliisiaseman vieressä. Selviämisasemaa ei Äänekoskella ole.

Lääkekaappi oli lukittu. Lisäksi oli avoimessa kaapissa käsikaupparäkylläkkeitä ja sidontatarpeita.

Säilytystilan ruokahuolto tulee ulkoiselta palveluntuottajalta. Todettiin, että säilytystilassa oli runsaasti aterioita varalla, tosin jotkut jo vanhentuneita. **Oikeusasiamies toteaa**, että poliisilaitoksen tulee huolehtia siitä, että vanhentuneet elintarvikkeet poistetaan.

Vartijat toimivat päätehtävänsä lisäksi myös eräänlaisina vahtimestareina muun muassa hallinnoiden kiinteistön kulunvalvontaa ja vastailen puhelinyhteydenottoihin, minkä lisäksi osa tekee rikoksesta epäiltyjen rekisteröintejä. **Oikeusasiamies toteaa**, että poliisilaitoksen tulee huolehtia siitä, että vartijoiden muut tehtävät eivät vaaranna vartiointitehtävien asianmukaista suorittamista. Poliisilaitoksen mukaan vartiointin perustyö on aina ensisijainen työtehtävä ja muut tehtävät ovat lisätehtäviä.

Valvomossa oli asianmukaisesti saatavilla vapautensa menettäneille annettavia asiakirjoja.

Valvomon asiakirjoja

Tarkastuksen jälkeen poliisilaitos toimitti säilytystilan kiinnioton kirjaamislomakkeet (KIP) ajalta 20.- 26.5.2024. Säilytystilassa oli vapaudenmenetyksiä tuolla ajalla vain 14 kappaletta: poliisilain nojalla säilöönnotettuja oli 13 ja yksi henkilö rikosepäilyn johdosta. Kirjaamisissa ei ollut huomautettavaa.

Tarkastuksella ei ilmennyt, että säilytystilassa olisi voimassa olevaa lääkehoitosuunnitelmaa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on oikeusasiamiehelle antamassa lausunnossaan korostanut, että vartijoiden jakaessa lääkkeitä on potilasturvallisuuden varmistamiseksi syytä noudattaa Turvallinen lääkehoito –oppaassa esitettyjä ohjeita lääkehoitoon kouluttamattoman henkilön osallistumisesta lääkehoidon toteuttamiseen. Tähän liittyy olennaisesti se, että vartijoiden tulee saada asianmukainen ja riittävä perehdytys tehtävään. Turvallinen lääkehoito –oppaasta on tullut päivitetty versio 12.2.2021 (STM:n julkaisu 2021:6). Oppaassa todetaan mm, että jokaisessa lääkehoitoa toteuttavassa yksikössä tulee olla lääkehoitosuunnitelma, joka vastaa sisällöltään sen lääkehoitoa toteuttavan yksikön tarpeita, missä sitä käytännössä sovelletaan.

Oikeusasiamies suosittaa, että poliisilaitos laatii säilytystiloja koskevan lääkehoitosuunnitelman, joka saatetaan koko valvontahenkilökunnan tietoon ja että henkilöstö perehdytetään sen sisältöön tarpeellisin osin.

Lisäksi **oikeusasiamies suosittaa**, että poliisilaitos varmistaa vartijoiden ensiapukoulutuksen tilanteen. CPT on viimeisimmässä Suomea koskevassa raportissaan suosittanut, että kaikille poliisivankiloissa työskenteleville mahdollistetaan säännöllinen ensiapukoulutus. Oikeusasiamies pitää myös perusteltuna, että vartijoiden ajantasaisista ensiapukoulutuksista pidettäisiin myös kirjaa.

4 POLIISILAITOKSEN SELVITYKSET TARKASTUSHAVAINTOJEN JOHDOSTA

Kameravalvotuissa selleissä valvontakameran näkymä WC-istuimiin oli teknisesti sumennettu tavalla, joka ei riittävästi suojaanut vapautensa menettäneen yksityisyyttä. Poliisilaitos on selvityksessään todennut, että asia tarkastetaan ja otetaan jatkossa huomioon.

Säilytystilassa oli runsaasti aterioita varalla, joista jotkut olivat jo vanhentuneita. Oikeusasiamies totesi, että poliisilaitoksen tulee huolehtia siitä, että vanhentuneet elintarvikkeet poistetaan. Poliisilaitoksen selvityksen mukaan vartiointiryhmän ryhmänjohtaja ja ryhmän varajohtaja vastaavat aterioista ja päivämäärät tarkastetaan säännöllisesti muiden töiden ohessa. Parasta ennen -päivämäärän ohittaneita elintarvikkeita ei anneta vapautensa menettäneille henkilöille.

Oikeusasiamies totesi, että poliisilaitoksen tulee huolehtia siitä, että vartijoiden muut tehtävät eivät vaaranna vartiointitehtävien asianmukaista suorittamista. Poliisilaitos toteaa selvityksessään, että tämä on otettu huomioon päivittäisjohtamisessa sekä muussa esimiestyössä. Vartiointin perustyö on aina ensisijainen työtehtävä ja muut tehtävät ovat lisätehtäviä.

Poliisilaitos ilmoittaa huomioineensa oikeusasiamiehen suosituksen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta.

Oikeusasiamies suositti, että poliisilaitos varmistaa vartijoiden ensiapukoulutuksen tilanteen. Poliisilaitoksen selvityksen mukaan vartiointiyksikön vartijat ovat saaneet ensiapukoulutuksen viimeksi vuonna 2022. Koulutus on voimassa kolme vuotta. Poliisilaitoksen henkilöstöhallinto pitää kirjaa käydyistä koulutuksista. Lisäksi vuodesta 2024 alkaen on poliisilaitoksen vartiointiyksikössä järjestetty voimankäyttökoulutuspäivän yhteydessä poliisilaitoksen sisäinen hätäensiapu-koulutus. Myös näistä pidetään kirjaa.

5 TOIMENPITEET

Oikeusasiamies toteaa, että pääosin tarkastuksella tehtyihin huomioihin on saatu riittävä selvitys.

Hän pyytää poliisilaitosta vielä 31.12.2024 mennessä toimittamaan selvityksen:

- että kameravalvotuissa selleissä valvontakameran näkymä WC-istuimiin on asianmukaisesti sumennettu
- että säilytystilaa koskeva lääkehoitosuunnitelma on laadittu ja henkilöstö perehdytetty sen sisältöön tarpeellisin osin.

Edellä todetun lisäksi tarkastus ei antanut aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tiedoksi

Sisä-Suomen poliisilaitos
Poliisihallitus